Jozef Pauer

Alexander Milo. Narodený v Bratislave. V roku 1992 ukončil štúdium na ŠUP v rodnom meste. VŠVU absolvoval v roku 1998 u profesora R. Jančoviča so špecializáciou na umenie voľnej grafiky. Štúdium zavŕšil s titulom magister umenia. V súčasnosti sa venuje voľnej tvorbe – grafika, maľba a interiérový dizajn. Aj dnes žije a tvorí v Bratislave v slobodnom povolaní.

Kráčam večerným mestom. Z nízkeho čierneho neba padá dážď. Mokré chodníky, zádumčivé lampy, tiene chodcov sa mi v mysli stretávajú s výjavmi z obrazov, ktoré som si len pred chvíľou prezeral v ateliéri Alexa Mila. Díval som sa na hru symbolov v mori fantázie, v mĺkvych zátokách melanchólie, v krajinách zrúcanín a skál, v alejach osamelého rozjímania. Maliar v tých obrazoch rozprestiera miesta, na ktorých bytosti pripomínajú objekty, objekty sa čudesne menia na tajomné bytosti, v krajine ovládanej snami, symbolmi, myšlienkami. V krajine ponorenej v znepokojujúcej, úzkostnej atmosfére. V krajine, v ktorej sa udeje básnivé vyjavenie skrytej tváre skutočnosti, jej pravej povahy.

1
V maľbách Alexandra Mila sa stretávame s dielom, ktoré jedinečným spôsobom zahaľuje a zároveň zjavuje osobnosť umelca. Zahaľuje ju v zmysle pritlmenej prítomnosti maliarovho ega, absencie zvýrazňovania osobnej jedinečnosti, a zjavuje ju v zmysle neprítomnosti nejakej dejovej popisnosti, nemyslí v individuálnych prípadoch, ale v symboloch. Všetko, čo je vonkajšie, je zároveň niečim vnútorným, a všetko vnútorné je taktiež niečim vonkajším. V srdci človeka sa premietajú dva smery svetovej existencie.

2
Umenie nie je v človeku, no nie je ani mimo neho. Je medzi ľuďmi. Iné bytosti, ani bohovia, nemaľujú obrazy, nepíšu básne. Často sa pýtame: „Čo tým obrazom chcel maliar povedať?“ A nemenej často maliar odpovedá: „To, čo na ňom vidíš, to, čo je na obraze“. Skrátka, obraz (báseň, román, socha, katedrála, sonáta atď.) je zjavením nejakého bytia. Táto ontofania však nekončí na hraniciach obrazu, obraz nemá cieľ sám v sebe. Zjavuje niečo a nejakým spôsobom. Veci na ňom zobrazené, krajina, strom, kríž, veža, oblaky, oheň, hora, srdce, luna,

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

skala, vták, silueta, had, skala, kaplnka a všetky tie postavy, svetelné, slnečné sa stávajú šiframi skrytých hlbín tohto tak studeného sveta i žeravej duše umelca a jeho cesty za pôvodným duchom života. A dychtivo túžia po stretnutí.

3

Filozofia už od svojho zrodu, keď sa zaoberá umením, kladie otázku o tom, *čo* dielo robí a *ako* to robí. Podoby otázky i podoby odpovedí na ňu sa neprestajne menia, no pýtanie zostáva. V záblesk och obrazu, napriek rozmanitosti a premenlivosti jeho kultúrneho šatu, myseľ sa rozpína a presahuje k iným „svetom“. Táto presahovosť umeleckého obrazu transcenduje limity estetického, ikonografického či semiotického pýtania sa a presahuje aj každú archeológiu vplyvov a okolností jeho vzniku, presahuje každú minulosť i každú budúcnosť. Práve preto, že pochádza z bytia a bytie zjavuje.

4

Svet sa utvára podľa nášho správania – je a bude taký, aké je a bude naše správanie v ňom. Nás však prenasledujú katastrofické predstavy, ktoré zvestujú koniec sveta. Aký svet to vlastne dospieva k svojmu zániku? Charakteristická vernosť opisov a naliehavosť katastrofických obrazov a vízií otvára výhľad na podobu sveta, ktorý zaniká. My sami cítime a niekedy celkom náhle si uvedomíme, že apokalypsa neprichádza, nie je na konci času, ale je tu s nami, deje sa práve teraz pred našimi očami, skryté sa stáva zjavným.

5

V tisícročiach poľudštený svet sa náramne rýchlo odľudšťuje. A hoci tento starý svet nezmizol fyzicky a existuje ďalej, jeho (metafyzický) princíp je mŕtvy, jeho duša je potlačená, umŕtvená, viac sa na ňu nedbá. Simulujeme zmysel, a nielen to, simulujeme samu skutočnosť. Od technickej reprodukovateľnosti sme prešli k technickej nahraditeľnosti reality. Nová realita tú starú pohlcuje. Radom extenzií ju exponenciálne rozširuje, a celkom efektívne eliminuje dimenziu jej hĺbky, oberá ju o vône a chute, umŕtvuje ju. Anestéziu duše sveta, ako aj anestéziu našej duše (obchod s alkoholom, drogami, s informáciami a reklamou, farmaceutický priemysel či niektoré podoby psychoterapie) účinne dopĺňa stratégia amnézie. Máme zabudnúť na minulosť, prítomnosť už nemá vyrastať zo vzťahov k živej tradícii, iba ak k

jej muzeálnej, banalizovanej, „spektáklovej“ či inak deformovanej a umŕtvenej podobe.

6
Ak žijeme vo svete, ktorého duša je chorá, potom aj naša duša, senzory a receptory, ktorými sa dotýka tohto sveta, ochoreli. A choré sú tak aj naše predstavy o ňom. Ako pristupovať k takémuto svetu, ako pristupovať k človeku v tomto svete? Je ešte možné oživiť dušu sveta, resuscitovať ľudskú vnímavosť? Prebudí sa človek zo storočného spánku?

7
Sme večne priťahovaní večnosťou. Túžime po spiritualite, po spojení s duchovnom, ale túžime aj po spojení s druhým človekom: komunikujeme. Premieňame osamelosť na samotu dialógu, na stretnutie, na spoločenstvo. V modlitbe premieňame osamelosť na posvätnú samotu dialógu s Bohom, ktorému patríme.

8
Maliar (básnik, hudobný skladateľ, sochár a každý iný umelec), podobne ako mystik, odieva do plášťa viditeľnosti vanutie vetra, ktorý si vanie, neviditeľný, kam sa mu zachce. Rukou imaginácie uchopuje neviditeľné vo viditeľnom, dáva mu telesný tvar.

9
Človek je bytosť, ktorá tvorí a vo svojom konaní používa symboly. A tak vyčnieva do sveta, k iným ľuďom.

10
Svet Alexandra Mila, svet jeho obrazov je svetom plným symbolov, ktoré sa ponúkajú nášmu rozjímaniu, a to nás privádza k pohľadu na vrstvy bytia, vedie nás k vyšším skutočnostiam a bytostiam.

11
Obrazy sú zabývané krajinami, ženami a mužmi, predmetmi, symbolmi a tajomstvami vzťahov, ktoré sú kontextom prítomnosti človeka na svete. Človek je perspektívou pohľadu

umelca na svet. Človek je najvlastnejším ohniskom obrazov. Človek, ktorý vládne na zemi, a predsa je otrokom, ktorý je pripútaný k bralu otroctva, a predsa je slobodný, človek, ktorý trpí, tvorí krásu, odkrýva pravdu, raduje sa, smúti, dáva a daruje sa, túži…

12
Človek je však tak mikrokozmos, ako aj makrokozmos. Je vystavaný zo všetkého tvorstva sveta. Je osobou, individualitou, a súčasne živým spoločenstvom a vesmírom. No maliar nezdobí človeka ornamentami atribútov pozemšťana alebo nebešťana, skôr nás chce jeho nahotou nasmerovať k otázke o ňom v jeho ľudskej prirodzenosti, k otázke o tejto prirodzenosti a zároveň o jeho duchovnej podstate.

13
Človek sa stáva tým efemérnym, ktoré je symbolom večného. Tak stromy, trávy, vtáctvo, skalné bralá, oblaky, veže, ľudské tváre, telá, údy môžu na obrazoch prevravieť rečou zeme, vzduchu, vody aj ohňa. No najmä rečou túžby, lásky, nádeje, priateľstva, bolesti a sklamania, rečou pravdy, krásy, dobra, rečou hľadania harmónie a prežívania trýzne z jej straty.

14
Človek, ktorý dýcha, cíti, sní, ktorý je vesmírom priateľských skutkov, blížencom rozhovoru a premýšľania sa stáva maliarovi výzvou zobraziť poryv najvlastnejšej oduševnenej vitality človeka, či už za závojom hmly utkanom z melanchólie, v jase intelektuálneho diferencovania a zjednotenia, v jemnom opare nad riekou meditácie, v pružnosti pohybu, či v náhlom zvrate premeny.

15
Zaujaté poznávanie človeka, jeho vnútorného sveta a kontextu rozmanitých situácií, v ktorých sa odohráva ľudská dráma v mnohorakých stavoch sveta, vyúsťuje do zachytenia spodných prúdov dynamizmu, z ktorého sa zdvíha opravdivosť životného pohybu odkrývajúceho skryté hĺbky duševného sveta.

16

Maliar si musí vyberať medzi množstvom prvkov, z ktorých pozostáva objektivita. Pritom má právo na preháňanie, deformovanie, zveličovanie linky alebo tvaru alebo farby. To všetko v súlade so svojou víziou (subjektivitou). Na svojej púti za človekom, do jeho sveta, sa maliar nevyhýba ani starostiam s „objektom“, s tými jeho „každodennými“, „všednými“ kvalitami priestoru a času, tvaru a svetla. Vo svojom činnom zaujatí rôznymi rovinami tohto predmetného sveta a ich prelínaním však neupadá do zabudnutia na cieľ svojej púte, na stretnutie so svetom a s človekom v jeho autentičnosti. Naopak, od práce s priestorom a kompozíciou, od toho hľadania a nachádzania vymedzujúcich a definujúcich bodov a ich sústav smeruje k uchopeniu najvnútornejšej skutočnosti svojho stretnutia s človekom, aby toto stretnutie „vyslovil“ a tak človeka vyvolal a navrátil do jeho skutočnej, pravej, vždy ináč konkrétnej skutočnosti. Tá začína na hraniciach, ktoré nie sú na ploche obrazu viditeľné, pretože sa rodia na spojniciach, takisto povrchovo neviditeľných, avšak existujúcich v celku obrazu, ktorý dospieva k svojmu znovuzrodeniu v našom vnútornom pohľade. Ten presahuje „subjekt“ i „objekt“, je transsubjektívny a spája maliarom zvýraznené body a priamky do hraníc a celých území prítomnosti človeka v pravde sveta. Táto ríša pravdy je za hranicami predmetnosti a konzumu, za hranicami úpadkového stavu bytia sveta. A transcenduje aj hranice priestoru a času. Tam je najvlastnejší stred obrazu, najvlastnejší stred sveta, najvlastnejší stred človeka.

17

Nejde o prejavenie seba samého. Hoci aj to sa tu azda deje. Ide však o to, zjaviť pravdu, nie názor, nie ani tak svoju myšlienku o nej, ako skôr vlastnú pravdu skutočnosti. Uchopiť do tvaru prúdiacu prítomnosť skutočnosti, ktorá sa odohráva teraz, tu, ktorá víri pred maliarovými (našimi) očami, ktorá sa stáva jemu (a mne a nám) a cez neho (cez nás). Tú skutočnosť nášho konania, nášho rozhovoru. Toho rozhovoru, v ktorom sme sa zbadali nahí alebo – presnejšie – odetí do vlastnej nahoty, v našej autentickej realite samoty, kde sa nám skutočnosť derie „za nechty“, preniká okom priamo do duše ako úplne iná, taká, ktorá sa ešte nikdy nestala. A tu sa maliar podujíma celou svojou životnou energiou na prácu, ktorou vytvorí podobu, ktorá zjavuje to, čo je vnútri. Tu a teraz vyjavuje to, čo sa deje vždy znova. Otvára okná a brány v stenách a múroch, otvára nebo nad zemou živému pohľadu na tvár

pravdy. Dáva miesto pôvodnej udalosti zrodu pravej skutočnosti človeka. Sám zostáva v tichom prítmí, aby nechal vyvierať v znameniach obrazu viditeľnú tvár neviditeľnej duše človeka. Maliar tuší, že nie sme vlastníkmi pravdy, cíti, že my pravdu nemáme, ale pravda má nás.

18
V neprerušovanom rozhovore so živým človekom hľadá maliar svoju vlastnú „tvár“. No dôležitejšie je to, že my, ktorí sa dívame na jeho obrazy a *vidíme* ich, vnútorne sa ich dotýkame, môžeme v nich uvidieť svoje „tváre“ v zrkadle rieky prúdiacej krajinou našej prítomnosti. A viem si v istom rozmare predstaviť, ako sa hladina obrazov teší zo svojej vlastnej krásy, keď uzrie zrkadlenie seba samej na hladine našich očí.

19
Dielo otvára svet človeka a jeho vnútorný kozmos a súčasne nám otvára pohľad aj do transcendentného sveta Iného. Daruje sa nám ako záchranný pás hodený do mora cudzoty, prázdnoty a ničoty, ktorá na nás cerí zuby, často nezbadaná v maske rutinnej každodennosti. Kladie sa nám ako cesta k nenahraditeľnosti iného človeka a sveta Iného v našom svete, ako okno otvorené pre rozlet k transcendencii.

20
Maliar čelí prázdnote sveta, krutosti ľudskej situácie svojou otvorenosťou skutočnému, živému, cítiacemu a mysliacemu človeku v jeho komplexnom existenciálnom kontexte, v jeho vzťahoch k blízkym i vzdialeným blížnym, v jeho vzťahoch k transcendentnu. V rozhovore s ním dýcha prítomnosť skrytého, ktoré možno nikdy neprehovorí, ktorému však svojou tvorbou buduje cestu k sebe. A k nám. Aby sme sa nevzdialili. Nestratili.

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

Večera

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

Rujana

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

Falošný prorok

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

Odlúčenie

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

Rituál

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

Smútok

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

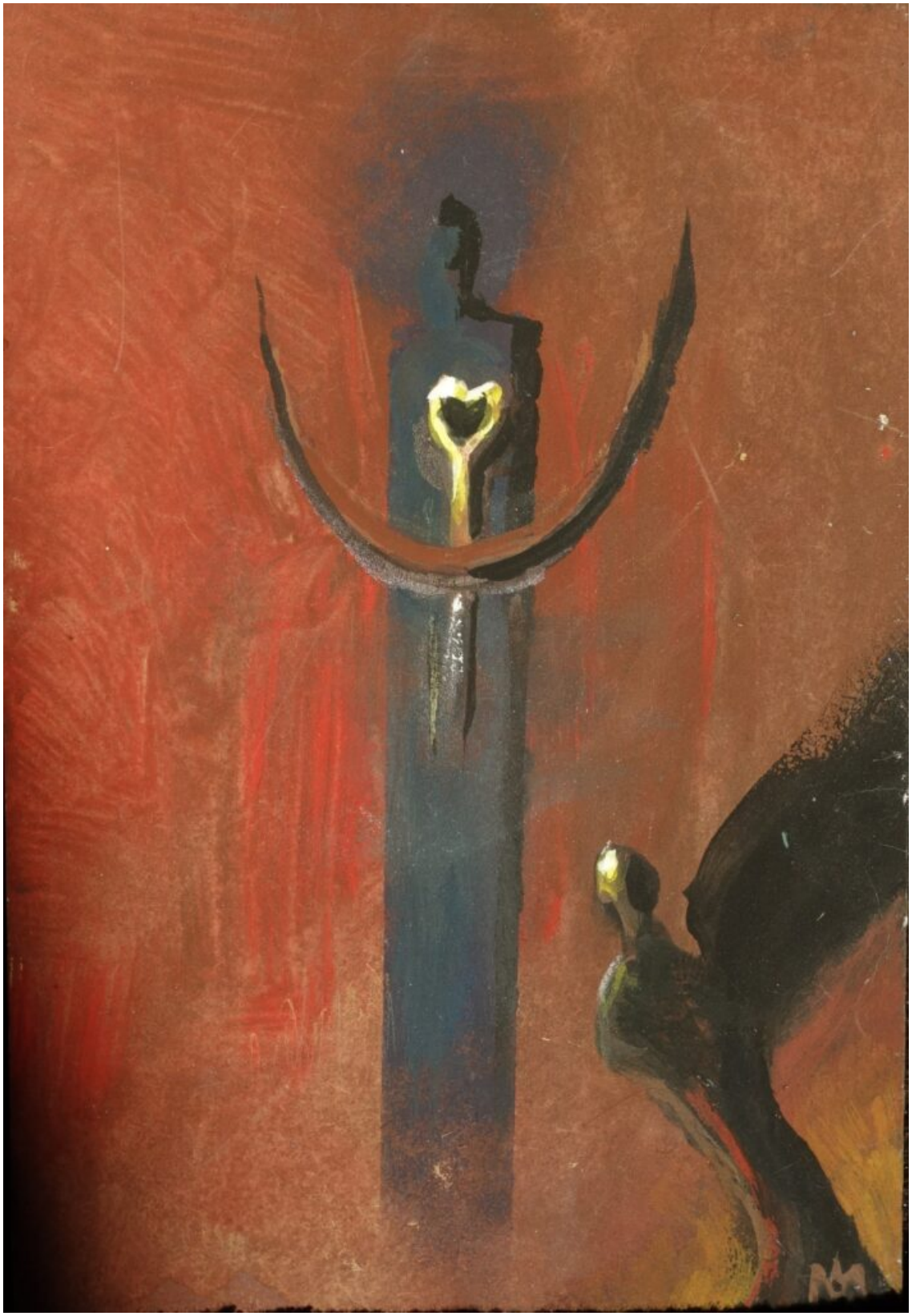

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

Vzývanie temných bohov

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

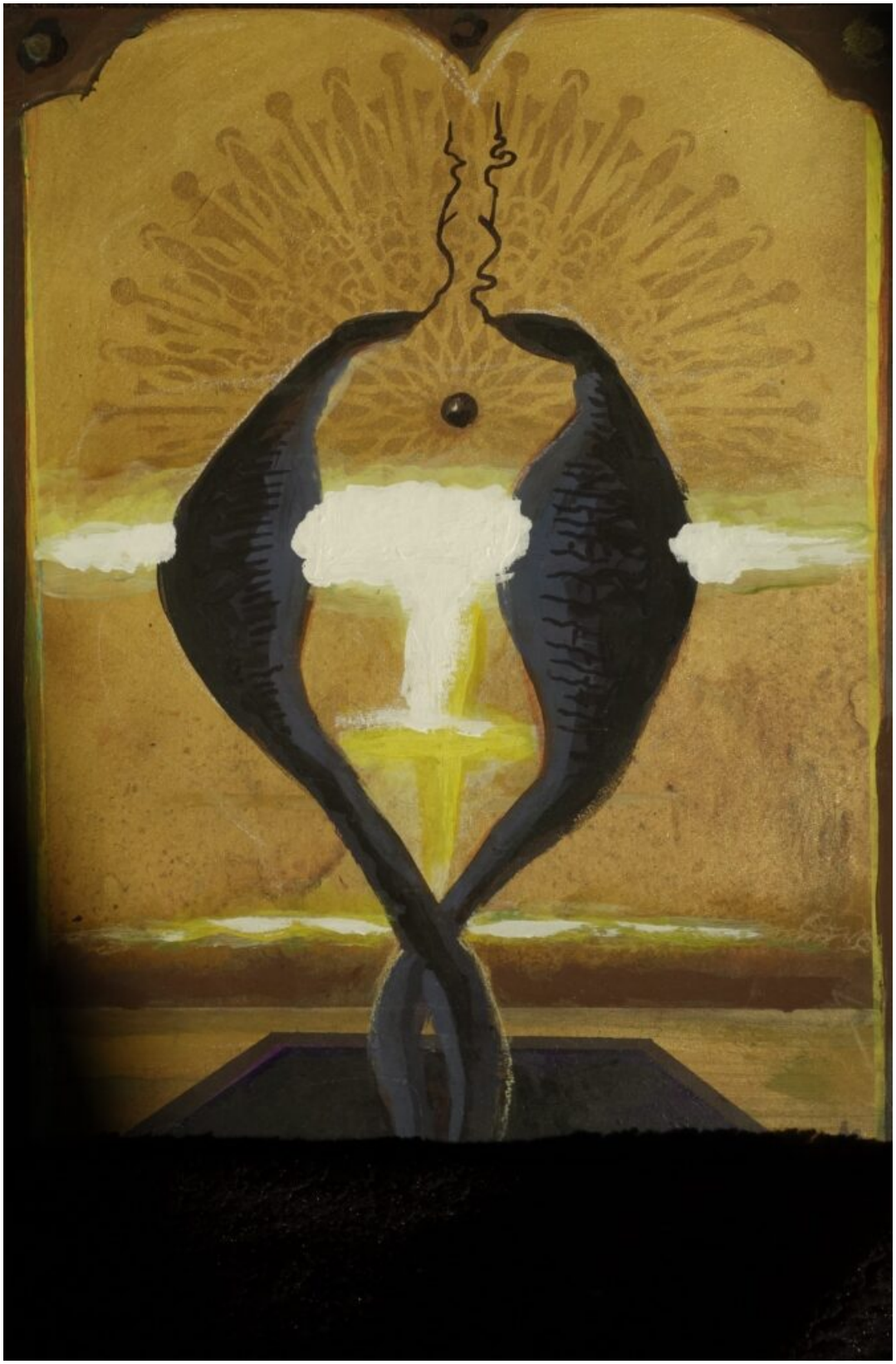

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

Tanec Šivu

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

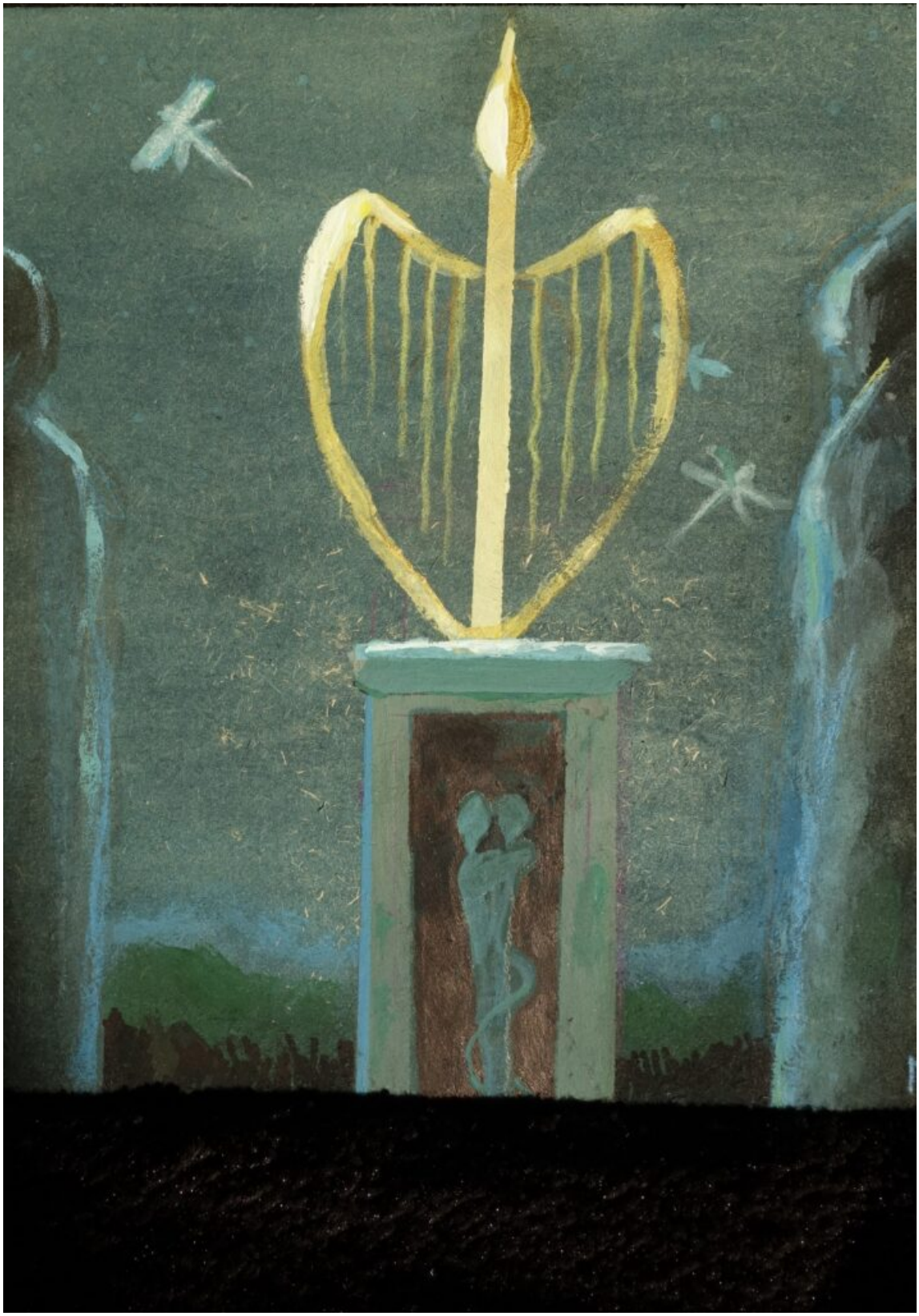

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

Hudba noci

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

1920

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026

Zlá predtucha

ISSN 2729-9031 ©Theatrica 2021-2026